

ПРАВОПИСОТ ВО ЕЛЕКТРОНСКАТА КОМУНИКАЦИЈА СО СТУДЕНТИТЕ

Марија Гркова-Беадер
Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
marija1.grkova@ugd.edu.mk

Апстракт: Тема на истражување по овој повод ќе биде анализа на правописните грешки и пропусти направени од страна на специфична социјална група – студентите при комуникација со предметниот професор. Оваа анализа, пред сè, треба да покаже дали и колку студентите внимаваат на правописните правила наложени од нормативниот стандарден јазик при електронскиот контакт со своите професори. Токму испратените електронски пораки од страна на студентите ќе бидат материјал за анализа, а овие пораки главно се однесуваат за наставниот предмет што професорот им го предава. Познато е дека содржината на пораките, главно, се состои од добивање дополнителни информации за предметот така што овие пораки најчесто ќе претставуваат поставување директни прашања кон професорот, кои многу често не се поставени во формална, учтива форма.

Клучни зборови: *правопис, електронски пораки, правописни грешки и пропусти, електронска комуникација.*

Од историскиот развој до актуелниот правопис на македонскиот јазик

Истражувањата за писмената традиција на тлото на Македонија покажуваат дека таа континуирано се развивала во сите периоди на вековните опстојби – од антиката, преку ранохристијанскиот и средновековниот период, во раното просветителство од втората половина на XVI век, до пројавите на народните преродбенски будења во XIX век, па сè до периодот меѓу двете светски војни и до современиот творечки развој од втората половина на минатиот век, па натаму (Велев, 2008, стр. 16). Според авторот (Велев, 2008, стр. 16–17), Македонија која немала свој континуитет имала егзистирачки идентитет во услови на присвојувања од различни освојувачи низ вековите. Така, домородното население во древна Македонија имало посебен македонски јазик којшто бил различен од оној на древните Хелени.

Познато е дека македонскиот јазик припаѓа во семејството на словенските јазици, гледано од аспект на историскиот развој. Така, според Конески (2004, стр. 11), развојот на македонскиот јазик се следи преку писмените споменици низ еден долг период уште од најстарата фаза на словенската писменост. Во Македонија, словенската писменост е присутна подолг временски период, односно нешто повеќе од цел милениум. За овој период писмениот јазик претрпува значителни промени, а со тоа се приближува до говорниот јазик. Ова се препознава кај сите јазици што имаат долга писмена традиција, како што се, на пример, египетскиот јазик и еден од најстарите

јазични – грчкиот јазик (Илиевски, 2006, стр. 10). Најстарата стандардизација на словенската писменост датира од периодот на оформувањето на старословенскиот јазик кон средината на IX век. Заслужни за оваа стандардизација се браќата и словенски просветители – Кирил и Методиј. Врз основа на тогашниот говор од Македонците, Кирил и Методиј ја утврдуваат стандардизацијата, која потоа ја продолжуваат нивните ученици што ја ширеле дејноста на браќата меѓу Словените. Исто така, познато е дека браќата се изумители на глаголицата. Според Црвенковска (2021, стр. 28), при развојот на глаголицата се препознаваат четири фази: солунска (860-863) којашто не е засведочена во текстовите, се реконструира од абецедарите и од јазичните особености сочувани во подоцнежните текстови; моравско-панонска (863-885) се однесува на периодот на непосредно делување на Кирил и Методиј и одразена е во Киевскиот мисал; чешка (885-1097), одразена во Прашките ливчиња; охридска (886-XII век) која започнува со доаѓањето на учениците на Кирил и Методиј во Охрид, со создавањето на Охридската школа на Климент Охридски. Авторката уште споменува и дека глаголицата во Македонија се употребувала од крајот на IX до крајот на XI век, а доказ за тоа се мноштво старословенски ракописи.

Во период од околу два века од глаголицата се јавува друго словенско писмо – кирилицата, а одреден период се употребувале и двете писма (Црвенковска, 2021, стр. 29). Според авторката (Црвенковска, 2021, стр. 30), подоследна употреба на кирилицата на просторот на Македонија може да се следи од XII век. За најстар кирилски ракопис што ѝ припаѓа на македонската редакција на црковнословенскиот се смета Добромировото евангелие. Кирилицата постапно се реформирала, употребата (или неупотребата) на некои знаци била наложена од фонетските промени. Во периодот од XVI до XVIII век се забележува осовременување на пишаниот јазик, напуштање на црковнословенскиот код и приближување до народниот јазик. Од XVI век прво во световните текстови, а подоцна и во црковната литература се прават свесни обиди да се пишува на јазик што е разбирлив за народот, односно на јазик со црковнословенска основа во кој се вклучувале елементи од народниот јазик (Црвенковска, 2021, стр. 30). Македонските јазични особености се препознаваат во периодот меѓу XVI и XIX век за кои се смета дека значително се разликуваат од тогашниот црковнословенски јазик. Политичката и општествената ситуација на нашата територија во тој период спречувале стандардизирање на јазикот што се употребува, како што тоа било случај со други словенски јазици. Но, народот почнува да го пишува говорниот јазик, па со тоа се наметнала потребата за порадикална промена на графискиот систем и на дијалектната основа на новокодираниот литературен јазик (Илиевски 2006, стр. 11). Според Илиевски (2006, стр. 16), во дамаскинарската книжнина се забележуваат повеќе фонетски и други особености на македонскиот јазик, а во дамаскинарските текстови кон крајот на XVIII и почетокот на XIX век се среќава почист дијалектен македонски јазик.

Периодот од IX до XVIII век се смета за старомакедонски и се одлучува со употребата на старословенскиот и на црковнословенскиот јазик, а периодот од XIX век се смета за новомакедонски. Но, современиот тип на македонскиот

јазик датира од период меѓу XIV до XVIII век. Неговото оформување се препознава преку промените во изговорот, граматиката, во зборообразувањето, речникот и во фразеологијата (Бојковска, Минова-Ѓуркова, Пандев, Цветковски, 2008, стр. 57).

Почетокот на XX век е од големо значење за современиот македонски јазик. Познато е дека стандардизацијата на современиот македонски јазик ја воспоставува Крсте Петков Мисирков во 1903 година, со својот проект (како што вели Конески) „За македонските работи“ која потоа е утврдена од страна на комисиите во 1945 година. Крсте Петков Мисирков и Блаже Конески се дел од еден поширок културен процес што го вовеле македонскиот народ во денешната современа автентична култура. Оваа култура е еден од главните столбови на нацијата. Крсте Петков Мисирков, високообразован славист, ја продолжува мислата на македонистите. Тој компетентно го поставува прашањето за македонскиот книжевен јазик. Ги истакнува особеностите на македонските дијалекти. Врз основа на централните македонски говори составува правопис што го применува во својата книга „За македонските работи“ (објавена во 1903 година во Софија). Оваа книга не доаѓа до рацете на голем круг читатели, зашто веднаш по печатењето, речиси целиот нејзин тираж е конфискуван и уништен (Тасеска-Китановска, 2019, стр. 32).

Според Конески (2008, стр. 60), на 2 јуни 1944 година на првото заседание на АСНОМ се донело посебно решение за заведување на македонскиот јазик како службен во македонската држава. На 3 мај 1945, неколку месеци по ослободувањето, Комисијата за јазик и правопис донела своја резолуција „по прашањето за македонската азбука“. Народната влада на Федерална Македонија истиот ден го усвои предлогот од Комисијата и го донесе своето решение за македонската азбука, кое е објавено во „Нова Македонија“ на 5 мај 1945 година. Помалку од еден месец подоцна, на 2 јуни 1945 година, Комисијата го усвоила и проектот за македонскиот правопис, а решението со кое е озаконет Правописот го донело Министерството за народна просвета на 7 јуни 1945 година (Конески, 2008, стр. 61).

Веќе во јуни 1945 година Конески ја прави првата научна разработка на современиот македонски литературен јазик. За основа ги земал централните говори на западномакедонското наречје. Го застапувал фонетскиот принцип кој подразбира секоја буква да означува посебен глас, односно за секоја фонема во јазикот да постои посебна графема (Саздов, 2012, стр. 40). Еден од ставовите на Конески бил и да се збогатува речникот со зборови од сите говори, но само ако отсуствува лексема, тогаш да се заема од други јазици.

Македонскиот правопис доживеа уште две изданија: во 1950 година – Македонски правопис од Бл. Конески и К. Тошев; и во 1970 година – Правопис на македонскиот литературен јазик, изработен од група автори во издание на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ (Дучевска, 1995, стр.19). Оттогаш, па до денес, македонскиот правопис претрпел различни измени и дополнувања што придонесува за објавување на нови збогатени изданија. Последното, петтото издание е објавено во 2016 година од страна на Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“, а во неговата изработка учествувала група автори. Од него произлезе уште едно издание (веќе следната

година) кое е достапно на слободен портал на интернет за сите негови корисници.

Кон крајот на овој дел од трудот, ќе ги пренесеме и зборовите на Конески (2008, стр. 64): „Нормирањето на литературниот јазик се налагаше како неопходна задача на денот, но беа дадени и сите неопходни предуслови за брзо и успешно решавање на таа задача. Поради тоа можеме сега да кажеме дека нашиот литературен јазик беше кодифициран во еден среќен историски миг. Придобивките што ги донесол еден таков миг носат белег на жизненост и тие, вградени во самите основи, ја оплодуваат нашата национална култура. И тоа не би требало да го губиме од предвид, зашто такви шанси не се јавуваат секој ден“.

* * *

Во овој дел од трудот накусо ќе свртиме внимание и на важноста од учењето на правописните правила во наставата. Со оглед на тоа што посветивме цел труд на оваа тема (2022, стр. 155), овде нема многу да се задржуваме ниту, пак, посебно ќе го насловуваме овој дел. Само ќе издвоиме дека познавањето на правописот носи голем дел и од доброто владеење на стандардниот јазик од страна на секој говорител на тој јазик. Токму затоа, од суштинска важност е тој, правописот, навреме да се усвојува. Од тие причини, правописот наоѓа свое место и како методичка единица во наставните програми по Македонски јазик и во актуелните учебници по предметот. Како што е познато, улогата на наставата по Македонски јазик не е само да се збогати речничкиот фонд кај учениците, ниту да се излезе од дијалектната рамка, и не е само запознавање со мајчиниот јазик, туку треба да се разбуди љубовта кон него, да се запознаеме со него на следно, повисоко, наддијалектно ниво. Суштински да се засака и да се подобри неговиот квалитет. Несомнено, дел од подобрувањето на квалитетот се должи и на доброто владеење токму на правописот.

Анализа на електронски пораки од аспект на правописот

Имајќи ја предвид важноста од познавање на правописот, условите за негово стандардизирање и среќниот историски миг за нормирање на стандардниот јазик, за кој пишува Конески, во овој дел од трудот се решивме да направиме анализа на електронски пораки упатени кон предметниот професорот, од страна на испраќачите – студенти. По овој повод, во електронските пораки од студентите ги анализираме правописните грешки и пропусти, и тоа во специфичен, образовен, социјален контекст, односно, ја анализираме електронската комуникација на студентите од Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип со предметниот професор по Македонски јазик, а со тоа се опфаќаат студенти и од Филолошки факултет (за нив предметите Современ македонски јазик 1 и 2 се задолжителни во првиот и во вториот семестар), но и од другите факултети во рамките на Универзитетот (за нив предметите Македонски јазик 1 и 2 се изборни во првиот и во вториот семестар). Во секојдневната комуникација студентите зборуваат на својот дијалект (најчесто штипскиот и струмичкиот регион и други источни говори од југоисточното наречје). Оттука, може да се заклучи дека употребата на стандардниот јазик е

сведена на минимум, односно само во факултетската средина, најчесто во комуникација со професорите, ако и тогаш, навистина, се внимава на неговата употреба.

Во прилог ќе издвоиме неколку електронски пораки за анализа. Притоа треба да се има предвид дека некои пропусти, грешки и отстапки се повторуваат во рамките на голем број пораки, но во интерес на прегледноста, а, истовремено, и економичноста во претставувањето на пораките во трудот, ќе ги издвоиме само оние што оставија најголем впечаток и материјал за анализа. Изворите што ги користиме се официјалниот службен мејл на професорот, како и електронските пораки од платформата Microsoft Teams која влезе во официјална и активна употреба во наставата од периодот на пандемијата (2020 – 2023), па и подоцна. Од оправдани причини личните податоци на испраќачите се изоставени. Примерите во прилог:

И уште ова да ми кажете што требаше да де учи од вашите книги

Get [Outlook for iOS](#)

— ...
Добро вечер Почитувана професорке,

сакам да Ве прашам кога ќе биде испитот по Современ Македонски 2 во втора декада од Јунската испитна сесија?

Dobar den profesorkе, јас сум student [REDACTED] filoloski. Vi pishuvam malku kasno bidejki имав problem со zapishuvanje. Zapishana сум vonredno i sakam да ve prasham kade да najdam materijali i што треба да ucham за kolokviumi i испити. No ако e posoodvetno да dojdam на fakultetot лично да ve pobaram.

Dobar den profesorkе po predmetot sovremen makedonski јазик 2 online li ke se predavanjata bidejki не сум во grupata на teams.

Почитувана професорке јас сум вонреден студент на Правниот факултет во Струмица прва година избран предмет ми е Македонски јазик 1 предходниот пат што ви пишував порака ја видов објавата, на Тимс испитот ќе биде на 28.04 на Тимс во 10:30 , за тој ли датум се работи или друг датум да не сум грешка

Dobar den profesorkе
Јас сум student од kampus 4
Nasoka- hotelko restoranski menadzment
Prv semestar имав избрано англиски а сега makedonski.
Pa ми кажaja да ve kontaktiram вас, dali ke moze да me stavite во grupata да bidam makedonski јазик.
Pozdrav.

Jas doagam sekoј vtornik во stip, samo neznam да ја najda knizarnicata no ke se potrudam.
Kako да kazam kniga po makedonski за prva godina ?

Добар ден почитувана Професорке,

По грешка го имам пријавено предметот Македонски јазик, правопис и правоговор во втора декада а сакам да го полагам во прва декада. Дали би било во ред денес да го полагам? Ви благодарам и Ви посакувам убав ден.

Поздрав.

Dobar den Profesorkе, Јас Sam student од ekonomskiot fakultet. Imam go избрано како univerzitetski предмет kaj професорот [REDACTED] предметот makedonski јазик, pravopis, pravogovor. Dali gi znaete datite за polaganje испит за да videme која sesija да prijaveme dali prva dali vtora. Vi blagodaram unapred

Добар ден професорке,

Јас сум [REDACTED]

Јас имам избрано Македонски јазик 1 како избран предмет, сакам да ве прашам за испитот по македонски јазик 1 февруарска сесија кога кесе полага и како.

Пред да преминеме кон анализата на грешките, должност ни е да споменеме дека издвоените грешки и пропусти се среќаваат и во други пораки, но, особено е важно да издвоиме дека голем дел од студентите внимаваат при пишувањето на пораките, особено кога се упатени кон нивниот предметен професор.

Од гореиздвоените пораки ќе го истакнеме следново:

- отсуство на учтива комуникација со професорот. Дел од студентите не прават разлика меѓу формална комуникација, на пример, со професор, и неформална комуникација, на пример, со пријателите;

- *Почитувана* со голема буква, иако не е почеток на реченицата. Според Правописот (2017, стр. 41) по обраќањето каде што стои записка, се пишува голема почетна буква ако текстот оди во нов ред. Во овој случај, ако *Почитувана професорке* беше спуштено во нов ред, тогаш ќе беше точно. Вака како што е напишано, е погрешно. Една претпоставка за пишување на „почитувана“ со голема буква е изразувањето на почит кон примачот на пораката. Но, според Правописот на македонскиот јазик искажувањето почит и учтивост се изразува поинаку. Сметаме дека прекумерното употребување голема буква што се забележува во поново време се јавува под влијание на други јазици (англиски, германски...). Пишувањето голема буква е предмет на договор во рамки на јазиците и не е универзална појава. Така, во германскиот јазик сите именки се пишуваат со голема буква. Во старословенскиот јазик сите зборови се пишувале со почетна мала буква, вклучувајќи го и почетокот на реченицата, а големата буква била резервирана за почеток на поглавје (Саздов, 2008, стр. 13);

- Понекогаш има потреба да се служиме со латиница во официјални пишувани форми (имиња, патокази, фирми, регистарски таблички, етикети и др.) (Правопис, 2017, стр. 169). Така, може да се констатира дека употребувањето на латиничното писмо на македонски јазик има многу ограничена употреба, но и кога мора да се користи тогаш Правописот има јасни правила за предавање на македонското кирилично писмо на латиница. Од прикажаните пораки од студентите може да се забележи дека го употребуваат латиничното писмо дури и во комуникација со професор по Македонски јазик. При забелешка, еден од изговорите е дека „пааметниот“ телефон нема кирилична поддршка (што повеќе не е чест случај) или, пак, следи извинување. Но, и во рамките на латиничното писмо има мноштво отстапувања. Така, *K* е предадено со *K* во бидејќи (bidejki). Вакви отстапувања речиси и нема кај *ch*, *sh*, *nj*;

- *филолошки* со мала буква. Установите, јавни и производствени претпријатија и медиуми се пишуваат со голема буква (Правопис, 2017, стр. 48);

- Според Правописот (2017, стр. 42), „сите збороформи на *вие* и *ваши* се пишуваат со голема почетна буква кога му се обраќаме на едно лице: *Почитуван господине Петровски, Го примив Вашето писмо во кое ме известувате дека не сме Ви испратиле покана за учество на конференцијата.* Сите збороформи на *вие* и *ваши* се пишуваат со мала почетна буква кога им се обраќаме на повеќе лица: *Почитувани дами и господа, Чест ни е да ве поканиме*

на нашата прослава на јубилејот. Со вашето присуство ќе го збогатите овој, за нас, особено важен настан.“ Од горенаведените примери може да се забележи дека ова правило не е нашироко познато;

- Во периодот на пандемијата (2020 – 2023) на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип се вовеле платформата Microsoft Teams преку која се спроведуваа наставата, колоквиумите, испитите, одбраните, консултациите и состаноците меѓу студентите и кадарот на Универзитетот. Тогаш се забележа зголемена употреба на синтагмата онлајн настава (англ. online) (што означува настава на далечина, настава преку електронските уреди). Голем број студенти го предаваа терминот во својата оригинална форма (online), на англиски јазик, иако текстот е на македонски. Правописот (2017, стр. 62) за ова наведува дека за зборовите од туѓо потекло се применуваат правилата за транскрипција на туѓи зборови и за образување и изговор на сложени зборови во македонскиот јазик. Тоа значи дека при пренесувањето на англиските гласови на македонски, појдовна точка треба да биде нивниот изговор, а не начинот на кој се пишуваат, односно транскрипцијата да се бележи во однос на тоа како македонските говорители го перципираат конкретниот англиски глас. Според овој принцип, англиските гласови треба да се пренесат со звуково најсличниот глас од македонскиот јазик, при што се дозволуваат одредени отстапувања во однос на општите класификаторни параметри на гласовите. Вториот принцип кој треба да се запази е принципот на полесен изговор во согласност со особеностите на македонскиот јазик. Според овој принцип, гласовите кои не постојат во македонскиот јазик треба да се транскрибираат со звуково сличен глас или транскрипцијата на македонски да се надополни од англиската пишана форма (на пример, Клинтон, а не Клинтн од Clinton) (Правопис, 2017, стр. 179). Од споменатото можеме да заклучиме дека примерот би требало да гласи онлајн, ако веќе сме решени на поекономичното изразување. Во контекст на пишаното, ќе ги издвоиме и варијациите на називот на платформата што се среќаваат во пораките: Microsoft, Мајкрософт, Микрософт; Teams, tims, Тимс, Теамс, теамс;

- *предходниот* наместо претходниот. Овде е направен пропуст со едначење на согласките по звучност. Ова е гласовна промена која значи приспособување на изговорот на согласките различни по звучност, кога тие ќе се најдат во непосреден допир. Во овој случај го имаме допирот $d - x$ (*пред + (x)оди = претходи*), согласки различни по звучност, при што d преминува во t ;

- Во некои пораки целосно отсуствува употребата на интерпункциските знаци, што ја отежнува разбирливоста на пораката. Преку соодветната интерпункција се дава насока за интонацијата во и меѓу структурните делови, зборови и реченици, почнувајќи од најмали структури и понатаму во сложени искази составени од повеќе делови;

- Пораките често се пишувани во разговорен стил;

- *Професорке* напишано со голема буква. Според Правописот на македонскиот јазик (2017, стр. 42), титули и звања се пишуваат со мала буква. Сметаме дека пишувањето на звањето со голема буква е уште еден обид за изразување почит кон примачот на пораката. Но, веќе наведовме дека Правописот поинаку го регулира изразувањето почит и учтивост;

- *кампус 4* со мала буква. Имиња на градби создадени од човекот се пишуваат со голема буква (Правопис, 2017, стр. 49);

- *кажаја* – партиципска наставка **-ја**: *бија, донеја, започнаја, искочија, однеја, поклаја, отнаја*, е одлика на кумановскиот дијалект (Видоески, 1999, стр. 175);

- *дали ќе може да ме ставите во групата да бидам македонски јазик* – во врска со ова прашање ќе појасниме неколку работи. Групата на која алудира студентот се однесува на тим по предметот Македонски јазик 1 од Microsoft Teams. Тоа што посебно збунува е делот *да бидам македонски јазик*. Студентот, веројатно, сакал да каже – *да слушам настава по Македонски јазик 1*. Како дополнување кон ова ќе додадеме и дека називите на школите, теориите, наставните предмети и студиските програми се пишуваат со голема буква (Правопис, 2017, стр. 50);

- *штип* - Градовите, селата и населбите, маалата се пишуваат со голема буква (Правопис, 2017, стр. 45);

- *незнам* – честичката за негирање се пишува разделено од формите на глаголите (Правопис, 2017, стр. 75);

- *Јас Сам* – во штипскиот говор презентската форма од помошниот глагол **сум** гласи: *сум/сам* (Маленко, 2012, стр. 177). Ова не објаснува зошто глаголот е напишан со голема буква;

- *економскиот факултет* - установите и нивните оддели се пишуваат со голема буква (Правопис, 2017, стр. 48);

- *имам го* – местото на кратките заменски форми во штипскиот говор често е по глаголот: *Сед'еле, руч'але, дар'увале го* Шт (Маленко, 2012, стр. 194);

- *инапред* – однапред;

- *професорке* – професорке. Именките од женски род што во еднина завршуваат на **-ка** и **-ца** добиваат наставка **-е** за образување вокативна форма: *професорке, учителке...* (Саздов, 2008, стр. 22);

- *кесе* – ќе се.

Заклучок

По повод Конкурсот на тема „80 години азбука и правопис на македонскиот стандарден јазик“ се решивме да направиме анализа на најчестите правописни грешки, пропусти и отстапувања во електронските пораки од студентите на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Притоа, беа опфатени студенти од прва година од сите катедри (со исклучок на македонистите¹) на Филолошкиот факултет, како и студенти од прва година од нематичните факултети при УГД. Пораките што ги користиме за анализа се упатени кон предметниот професор по предметите Современ македонски јазик 1 и 2 (за студентите од Филолошки – за кои предметите се задолжителни) и Македонски јазик 1 и 2 (за студентите од другите факултетски единици – за кои предметите се изборни). Тоа што е потребно да се издвои е дека студентите стекнале знаења од правописот во периодот на дофакултетското образование.

¹ Причината за изоставувањето на македонистите е што со нив предметниот професор се среќава во втора студиска година.

Познато е дека правописните правила и норми се вклучени во наставните програми по Македонски јазик и за основното и за средното образование.

Нашата анализа покажа дека некои правописни правила не се докрај усвоени, па се среќаваат грешки како: *почитувана и професорке со голема буква; Филолошки, Економски факултет со мала; називите на предметите со мала буква; целосно изоставување на интерпункциските знаци; употребување на латиничното писмо надвор од препорачаниот контекст; пишување на дијалект; пишување во разговорен стил и слично.*

Деталната анализа на грешките и отстапувањата е прикажана во главниот дел од трудот. Овде би сакале да посветиме внимание на некои предлози што би можеле да ги зголемат знаењата од правописот во дофакултетското образование. Така, треба да се збогатат содржините од правописот во Наставните програми по Македонски јазик, а со тоа и во учебниците по предметот; треба да се внимава и од страна на наставниот кадар при употребата на нормираниот, стандарден јазик; да се гради љубов кон јазикот во секое поле од животот – не само во образовната средина. Оттука, од големо значење се медиумската средина, социјалните мрежи и интернетот, како и нивниот придонес во секојдневниот јазичен израз на говорителите на македонскиот јазик. Целиот електронски простор може да биде полезно поле за стекнување на нови знаења од јазикот, преку следење на медиумски блогови, портали кои имаат за цел да ги шират јазичните правила од граматиката, од правописот. Исто така, важно е да се прават анкети, истражувања и коментари кои ќе нудат правописни решенија, а секако и да се крене свесноста за употребувањето на јазикот со што можностите за грешење би биле сведени на минимум. Потребно е да се внимава не само на содржината и стилот во пораките, но и начинот на кои се напишани, зашто сè остава впечаток.

За крај, ќе се согласиме со ставовите на авторката Николовска (2020, стр. 288) според која „соодветно реализираната јазична стратегија насочена кон подигнување на нивото на јазична култура, ќе влијае и на реалниот статус на македонскиот јазик како наш национален белег, но и како официјално средство за комуникација во државата“.

Користена и консултирана литература

Бојковска, Ст., Минова-Гуркова, Л., Пандев, Д., Цветковски, Ж. (2008). *Општа граматика на македонскиот јазик*. Скопје: Просветно дело.

Велев, И. (2008). „Развојот на писменоста во Македонија“. *Македонскиот јазик во глобалниот свет*. Скопје: Влада на Република Македонија. стр. 16–38.

Дучевска, А. (1995). „Блаже Конески за нападите врз македонскиот правопис од 1945 до 1950“. *Македонскиот јазик од 1945 до 1955 година*. (1995). Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“. стр. 19–21.

Илиевски Хр. П. (2001). *Појава и развој на писмото: со посебен осврт кон почетоците на словенската писменост*. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Илиевски Хр. П. (2006). „Македонскиот правопис од 1945“. *XXXII научна конференција на XXXVIII меѓународен семинар за македонски јазик, литература и*

култура (Охрид, 15. VIII – 17. VIII 2005), *Лингвистика*, Скопје: Универзитет Св. Кирил и Методиј.

Конески, Бл. (1967). *За македонскиот литературен јазик*. Скопје: Култура.

Конески, Бл. (1968). *Македонскиот јазик во развојот на словенските литературни јазици*. Скопје: Култура.

Конески, Бл. (1986). *Историја на македонскиот јазик*. Скопје: Култура.

Конески, Бл., Стаматоски, Т., Видоески, Б., Брозовиќ, Д., Шипка, М., Лант, Х. (1986). *Македонски јазик – поводом четрдесете годишњице стандардизације*. Сарајево: ДЕС.

Конески, К. (1999). *Правописен речник на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Просветно дело.

Конески, Бл. (2004). *Граматика на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Просветно дело.

Конески, Бл. (2008). „Кодификација на македонскиот литературен јазик“. *Македонскиот јазик во глобалниот свет*. Скопје: Влада на Република Македонија. стр. 60 – 65.

Македонски правопис – Јубилејно фототипско издание по повод педесетгодишнината од неговото издавање (1995). Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Македонскиот јазик во XIX век по повод стогодишнината од смртта на Григор Парличев. (1996). Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.

Мирисков, К. П. (2007). *За македонските работи*. Скопје: Фондација Рамковски.

Николовска, В. (2020). „Јазична (не)писменост“. *Македонскиот јазик – извор на филолошки и на културолошки истражувања*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, стр. 279–288.

Педесет години на македонската наука за јазикот (1997). Прилози од научниот собир одржан од 30 ноември до 2 декември 1995 во Скопје. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

Правопис на македонскиот јазик - второ издание. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Култура АД, 2017.

Ристески, Ст. (1988). *Создавањето на современиот македонски литературен јазик*. Скопје: НИО „Студентски збор“.

Саздов, С. (2008). *Современ македонски јазик 2*. Скопје: Табернакул.

Стаматоски, Т. (1986). *Борба за македонскиот литературен јазик*. Скопје: РО НИП „Нова Македонија“, ООЗТ Печатница.

Тасеска-Китановска, М. (2019). *Правописот на македонскиот јазик во наставната практика - докторска дисертација*.

Угринова-Скалоска, Р. (1987). *Старословенски јазик – граматика, текстови, речник кон граматиката и текстовите*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“.

Црвенковска, Е. (2021). „Од глаголица до современа македонска кирилица (по повод 75 години од македонската азбука)“. *Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, стр. 28 – 37.

Marija Grkova-Beader
Goce Delchev University, Shtip
marija1.grkova@ugd.edu.mk

SPELLING IN ELECTRONIC COMMUNICATION WITH STUDENTS

Abstract: The topic of research on this occasion will be the analysis of spelling errors and omissions made by a specific social group – students when communicating with their professor. This analysis, first of all, should show whether and to what extent students pay attention to the spelling rules imposed by the normative standard language during electronic contact with the professors. The electronic messages sent by the students will be the material for analysis, and these messages mainly relate to the subject that the professor teaches them. It is known that the content of the messages mainly consists of obtaining additional information about the subject, so these messages will most often represent asking direct questions to the professor, which are very often not asked in a formal form.

Keywords: *Spelling, electronic messages, spelling errors and omissions, electronic communication.*